

แนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ตำบลแม่กระบุง

อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

Guidelines for Promoting the Learning Process of
Ethnic Karen Identity at Ban Makrabung Sub-District,
Si Sawat District, Kanchanaburi Province

นพรัตน์ ไชยชนะ^{1*}

Nobparat Chaichana^{1*}

¹ สาขาวิชานวัตกรรมสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 71190

¹ Social Innovation for Community Development Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Kanchanaburi Rajabhat University, Kanchanaburi 71190

*Corresponding author: chimmanee@kru.ac.th

Received: July 16, 2022; Revised: August 25, 2022; Accepted: September 29, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบทชุมชน และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยง 2) สังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และ 3) นำเสนอแนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประยุกต์วิธีวิจัยทางมานุษยวิทยา การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เจ้าอาวาสวัดต้นมะพร้าว ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโพล่งจำนวน 14 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง คือ หน่วยงานราชการในพื้นที่ จำนวน 4 คน และตัวแทนเยาวชนในชุมชน จำนวน 2 คน

ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะจง พื้นที่ศึกษาหมู่ที่ 2 บ้านแม่กระบุง ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการวิจัยพบว่าบ้านแม่กระบุงเป็นหนึ่งใน 6 ชุมชนซึ่งอยู่ในเขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง คำว่า “แม่กระบุง” เป็นชื่อเรียกตามภูมิศาสตร์ของชุมชน ลักษณะของภูเขาที่ทอดตัวยาวตลอดแนวของตำบลมีลักษณะคล้ายกับกระบุงขนาดใหญ่ กลายเป็นชื่อเรียกชุมชนและตำบลต่อมาตามลำดับ ประชากรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโพลั่ว ซึ่งอพยพย้ายถิ่นมาจากเขตอำเภอทองผาภูมิกว่า 100 ปี วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เรียบง่ายพอใจในสิ่งที่ตนมี ปัจจุบันอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่แสดงตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้แก่ 1) อัตลักษณ์ด้านการตั้งถิ่นฐานและลักษณะที่อยู่อาศัย 2) อัตลักษณ์ด้านการประกอบอาชีพและการทำมาหากิน 3) อัตลักษณ์ด้านประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ 4) อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย 5) อัตลักษณ์ด้านอาหารการกิน 6) อัตลักษณ์ด้านการแสดง (รำตง) และ 7) อัตลักษณ์ด้านภาษา ด้านกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นเพื่อทำ เพื่ออยู่ เพื่อสืบทอด ผ่านความสัมพันธ์ในมิติต่าง ๆ การเรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน รวมทั้งการเรียนรู้ในการปรับตัวในแต่ละยุคเพื่อดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ โดยแนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ได้แก่ (1) หน่วยงานภาครัฐ ส่งเสริมและสนับสนุนในการสร้างความภาคภูมิใจผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและเน้นการมีส่วนร่วมทำงานร่วมกันเป็นภาคีเครือข่าย (2) กลุ่มชาติพันธุ์ต้องสร้างจิตสำนึกตั้งแต่ระดับครอบครัว และให้ความสำคัญกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน รวมทั้งจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ของชุมชน (3) โรงเรียนในชุมชนควรสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนสอนในโรงเรียนและสร้างความภาคภูมิใจให้กับเยาวชน

คำสำคัญ: กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโพลั่ว อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ กระบวนการเรียนรู้

Abstract

The objectives of this research were to study 1) community context and ethnic Karen identity 2) synthesize ethnic identity learning process and 3) to propose a guideline to promote learning process of Karen ethnic identity in Ban Makrabung Sub-District, Si Sawat District, Kanchanaburi Province Use a qualitative research methodology. applied research methods in anthropology in-depth interview The key informants were the abbot of Wat Ton

Maphrao, the village headman, the village headman's assistant. and 14 Pwo Karen ethnic groups. The secondary informants consisted of 4 government agencies in the area and 2 representatives of youth in the community. Specific sampling was used. Study Area, Village No. 2, Ban Makrabung Sub-District, Si Sawat District, Kanchanaburi Province.

The results of the research revealed that Ban Makrabung is one of 6 communities in the administrative area of the Makrabung Sub-District Administrative Organization. The characteristics of the mountains that stretch along the way of the district resemble a large basket. became the name of the community and subsequent districts, respectively. Most of the population is ethnic Karen Pwo people who migrated from Thong Pha Phum District for over 100 years. satisfied with what they have At present, ethnic identities representing Karen ethnic groups are 1) settlement and residence identities, 2) occupation and livelihood identities, 3) traditions, rituals, and belief identities. 4) Dress identity 5) Food identity 6) Performance identity (Ramthong) and 7) Language identity. Regarding the learning process of ethnic identity, the learning process takes place to do, to live, to inherit through relationships in different dimensions, learning to live in harmony with nature and the resources available in the community. including learning to adapt in each era to maintain ethnic identity The guidelines for promoting the learning process of Karen ethnic identity in Ban Makrabung include: (1) government agencies; Promote and support in building pride through community activities and emphasizing participation and working together as a network member (2) Ethnic groups must create awareness at the family level. and give importance to various activities held in the community as well as establishing a community learning center to be a source of community knowledge. (3) Schools in the community should create local curricula to integrate with school teaching management and create pride for youth.

Keywords: Karen Pwo Ethnic Group, Ethnic Identity, Learning Process

บทนำ

การพัฒนาประเทศภายใต้ช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เป็นสภาวะที่ประเทศต้องเผชิญความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายประการและอยู่ภายใต้แรงกดดันจากสถานการณ์ที่มีความผันแปรสูงทั้งภายนอกและภายในประเทศ ทั้งที่เป็นผลจากความก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทสำคัญทั้งในวิถีการดำเนินธุรกิจและการใช้ชีวิตของผู้คน การเข้าสู่สังคมสูงวัยที่ส่งผลต่อกำลังแรงงานในอนาคต การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติที่มีความผันผวนรุนแรงตลอดจนสถานการณ์ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศมหาอำนาจ เมื่อผนวกเข้ากับเหตุการณ์ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศมหาอำนาจ เมื่อผนวกเข้ากับเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ที่แพร่ระบาดอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบอย่างรุนแรงทั่วโลก ส่งผลให้การดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ในหลายมิติไม่สามารถบรรลุผลได้ตามเงื่อนไขเวลาที่กำหนดครบทุกสถานะของประเทศไทย (ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570)

กระบวนการค้นหาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นการสร้างความตระหนักและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เปรียบเสมือนการสร้างรากฐานที่เข้มแข็งของสังคมให้มั่นคงยืนอันมั่นคงจากความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนานของประเทศไทย เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นจุดเชื่อมโยงการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ผลกระทบของวัฒนธรรมโลกส่งผลกระทบต่อสังคม วัฒนธรรมไทย อาจทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยมีกำลังสูญหายหรือลบเลือนไป สร้างความเปลี่ยนแปลงกับอัตลักษณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงความเป็นตัวตนของสังคม ที่มีความโดดเด่นในแต่ละพื้นที่ หากต้องเสริมด้วยการเรียนรู้และเข้าใจในอัตลักษณ์ซึ่งมีความแตกต่างกันของแหล่งอื่น ๆ โดยเฉพาะในยุคที่มีการไหลเวียนเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมอย่างสูงเช่นปัจจุบัน (นพรัตน์ ไชยชนะ, 2562, หน้า 1–2) กระบวนการสร้างเครือข่ายพันธมิตรทางวัฒนธรรม กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการค้นหาอัตลักษณ์ระหว่างสมาชิก กลุ่มองค์กรหรือชุมชนข้ามเครือข่าย การปฏิสัมพันธ์นี้อาจนำมา ซึ่งการแสวงหาอัตลักษณ์ร่วมอย่างมีการประสานพลังความร่วมมือนำไปสู่กลไกการพัฒนากระบวนการต่อยอดคุณค่าทางวัฒนธรรม

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง “กะเหรี่ยง” เป็นคำเรียกตนเองที่รับรู้กันโดยทั่วไป โดยในบริบทของไทยในปัจจุบัน คำว่า “กะเหรี่ยง” ถูกใช้เป็นการเรียกตนเองของกะเหรี่ยงไปหรือเผลอในบริบทที่ต้องการแยกตัวเองออกจากกะเหรี่ยงสกอตที่เรียกตนเองว่า “ปกาเกอญอ” (ขวัญชีวัน บัวแดง,

2549: 11–12) กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) กะเหรี่ยงสะกอ (Sgaw Karen) พวกนี้เรียตัวเองว่า กันยอ (Kanyaw) คนไทยเรียกว่า ย่างขาว ลักษณะเด่นของกะเหรี่ยงสะกอ ผู้ชายนิยมใส่เสื้อสีแดงรัดเอวด้วยเชือก มีพู่ และโพกผ้าสีต่าง ๆ ผู้หญิงที่ยังไม่แต่งงานนุ่งกระโปรงทรงกระสอบสีขาวยาวมีปีกข้างเล็กน้อย ส่วนที่แต่งงานแล้วนิยมใส่เสื้อผ้าสีน้ำเงินเข้ม ส่วนล่างประดับด้วยลูกปัดสีแดงและสีขาว สวมกระโปรงสีแดงลายตัด โพกผ้าสีแดง

2) กะเหรี่ยงโพล่ว (Pwo Karen) คนไทยเรียก ย่างโปว์ เมียนมา เรียก ตะเลียงกะยิ่น (Taliang Kayin) ผู้ชายกะเหรี่ยงโปแต่งตัวเหมือนชาวไทยพื้นราบทั่วไป ผู้หญิงแต่งงานแล้วใส่เสื้อทรงกระสอบเหมือนพวกสะกอ แต่ยาวกว่าและสีแดงกว่า ท่อนบนปักลวดลายประดับลูกปัดเกล้า ผมมีปิ่นปักผม กระโปรงยาวคลุมข้อเท้ามีปักและพู่ห้อย ใส่กำไลมือและแขน เป็นเครื่องหมายส่วนน่องลึกเป็นรูปกระดูกงู เชื่อว่า สามารถป้องกันเวทย์มนต์คาถาและภูติผีปีศาจ

3) กะเหรี่ยงบเว หรือ แบ (Bre) หรือกะเหรี่ยงแดง กะเหรี่ยงพวกนี้เรียตัวเองว่า กะยา (Ka - ya) คนไทยเรียกว่า ย่างแดง เมียนมาเรียก คะยิ่นนี (Kayin - ni) แต่สมัยใหม่เรียกเป็น คะยา (Kayah) ชาวอังกฤษเรียก คาร์เนนี (Karen - ni) ซึ่งเอาแบบชื่อชาวเมียนมา กะเหรี่ยงบเว ผู้ชายนุ่งกางเกงขาสั้นสีแดง โพกศีรษะ นิยมสักข้างหลัง ผู้หญิงนุ่งกระโปรงสั้น และสวมกำไลไม้ไผ่ที่ข้อเท้า กะเหรี่ยงแดงถือว่าตนเองเป็นชนชาติใหญ่ และไม่ยอมรับพวกสกอก และไปว่าเป็นพวกที่มีเสื้อกะเหรี่ยงอย่างแท้จริง และ 4) กะเหรี่ยงตองสุ หรือปะโอ (Pa - O) คนไทยหรือเมียนมาเรียก ตองสุ (Thaung thu) พวกไทยใหญ่เรียกว่า ตองซู (Tong - Su) กะเหรี่ยงเผ่าสะกอเรียกพวกตองสุว่า กะเหรี่ยงดำ แต่เดิมอาศัยอยู่บริเวณเมืองต่าง ๆ ใกล้ทะเลสาบอินเล แห่งเมเยลัด ในรัฐฉานใต้ประเทศเมียนมา (นพรัตน์ ไชยชนะ, 2561: 97 – 98)

สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกาญจนบุรี จากการสำรวจข้อมูลเอกสารและงานวิจัย การสำรวจพื้นที่ภาคสนาม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี มีอยู่ทั้งหมด 7 กลุ่มชาติพันธุ์ คือ กะเหรี่ยง มอญ ไทยโซ่ง ไทยยวน ไทยพวน ลาวเวียง และลาวคั้ง โดยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดกาญจนบุรีมีอยู่ 4 อำเภอ คือ อำเภอไทรโยค อำเภอทองผาภูมิ อำเภอลังขละบุรี และอำเภอศรีสวัสดิ์ สำหรับชุมชนกะเหรี่ยงอำเภอทองผาภูมิ อาศัยอยู่ใน 4 ตำบล คือ (1) ตำบลลิ้นถิ่น (2) ตำบลหินดาด (3) ตำบลชะแล และ (4) ตำบลห้วยเขย่ง (สมทรง บุรุษพัฒน์, สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, สุมิตรา สุรรัตนเดชา, ปัทมา พัฒนพงษ์, ณรงค์ อาจ สมิตี และ พิเชฐ สิตะพงษ์, 2554) ข้อมูลประชากรกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดกาญจนบุรี ทางศูนย์พัฒนาสงเคราะห์ชาวเขา ได้จัดทำสถิติประชากรกะเหรี่ยงทั้งสิ้น 438,131 คน อยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี 30,976 คน หรือมีจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอยู่ใน

จังหวัดกาญจนบุรี ประมาณร้อยละ 7.1 (บันทึก ไกรวิจิตร, 2559, หน้า 6) นักวิชาการได้ศึกษา การอาศัยอยู่อย่างกระจุกกระจายตามแนวชายแดนไทย – พม่า ที่อยู่อาศัยในประเทศไทย ตั้งแต่จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอาศัยคร่อมแนวชายแดนไทย – พม่าทั้งสองฝั่ง บริเวณที่เอกเขตราดตลอด แนวจากจังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี (ที่เอกเขตนนงชัย) และตลอดจนถึง ราชบุรี เพชรบุรี (ที่เอกเขตนาวศรี) การกำหนดหรือคาดคะเนว่าชาวกะเหรี่ยงไหลลงตั้งถิ่นฐาน มาเมื่อไหร่ ยาวนานเพียงใด เป็นเรื่องยาก เพราะคนกะเหรี่ยงไม่มีมรดกบันทึกเป็นเอกสาร แต่มีการบอกเล่าสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนก็จนอาจพูดได้ว่าพวกเขาเข้ามาอยู่เมื่อไหร่ นั้น ชาวไทลื้อลืมไปเสียแล้ว (ขวัญชัยวัน บัวแดง, 2546, หน้า 8)

ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นเขตการปกครองที่แยกมาจาก ตำบลหนองเป็ด อำเภอศรีสวัสดิ์ เมื่อปี พ.ศ.2534 โดยแยกมาเพียง 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 3 บ้าน น้ำมุด และหมู่ที่ 6 บ้านต้นมะพร้าว ต่อมาได้มีการแยกหมู่บ้าน จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 4 บ้านพุชะนี แยกมาจากหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 1 บ้านหาดแดง หมู่ที่ 2 บ้านแม่กระบุง แยกมาจาก หมู่ที่ 6 โดยมีหมู่ที่ 5 บ้านปลายดินสอ แยกหมู่บ้านมาจากตำบลท่ากระดาน สาเหตุในการจัดตั้งตำบลใหม่ คือ เนื่องจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิต ได้ทำการก่อสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ ทำให้พื้นที่อำเภอถูกแบ่งออกเป็นหลายพื้นที่โดยมีลำน้ำกั้นขวาง ตำบลแม่กระบุงในปัจจุบัน ตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของอ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ส่วนพื้นที่ทั้งตำบลตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ เขื่อนศรีนครินทร์และอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ตำบลแม่กระบุงสภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็น ภูเขาสูง มีที่ราบสลับไหล่เขาบางส่วนบริเวณนอกเขตของหมู่บ้านหรือชุมชน ยังเป็นป่าที่ สมบูรณ์ เป็นต้นแหล่งน้ำธรรมชาติหลายสาย เช่น ห้วยแม่แก้ว, ห้วยน้ำมุด, ห้วยต้นมะพร้าว ซึ่งไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ ประกอบกับที่ตั้งของหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านตั้งอยู่ริมฝั่ง ขอบอ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง, 2560, หน้า 1)

ชุมชนบ้านแม่กระบุง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอศรีสวัสดิ์ประมาณ 100 กิโลเมตร เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีการตั้งถิ่นฐาน ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงไหล ปัจจุบันมีจำนวนครัวเรือน 152 ครัวเรือน ประชากรทั้งสิ้น 489 คน พื้นที่ทั้งหมดอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ มีลักษณะพื้นที่ที่เป็นที่ราบระหว่าง ภูเขา มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์รายล้อมด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ พื้นที่ราบระหว่างภูเขา เป็นแหล่งอาหารและแหล่งต้นน้ำสายหลักของสมาชิกในชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามวิถีชีวิตที่มีการสืบทอดมา

จากนโยบายการพัฒนาของรัฐ นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว การย้ายถิ่นของแรงงานต่างถิ่น การสัมปทานป่าเพื่อจัดสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ หรือการประกาศให้เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ การส่งเสริมอาชีพโดยกลุ่มหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในลักษณะเชิงพาณิชย์ ทำให้ชุมชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ไม่ได้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อบางอย่างเริ่มถูกลดทอนจากความทรงจำ ตลอดระยะเวลากว่า 40 ปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่มีการสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ชุมชนบ้านแม่กระบุงเกิดการพัฒนามากขึ้น โดยหน่วยงานภาครัฐได้มีการสัมปทานป่าให้กับเอกชนเข้ามาดำเนินการตัดไม้ หรือแม้แต่การประกาศเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ กระแสการท่องเที่ยวก็เริ่มเข้ามาในพื้นที่ชุมชนจึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น ภาคการเกษตรกรรมได้รับการส่งเสริมโดยกรมวิชาการเกษตร ทำให้วิถีชีวิตแบบเดิมเริ่มหายไปจากชุมชน ส่งผลให้วัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงชาดการสืบทอด จากสภาพปัญหาดังกล่าวนำมาสู่การต้องการศึกษาแนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง เพื่อรวบรวมองค์ความรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เพื่อนำมาสู่การหาแนวทางส่งเสริมการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์อันนำไปสู่การสืบทอดอัตลักษณ์ให้อยู่คู่กับชุมชนท้องถิ่นสืบไป ทั้งนี้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ศึกษาครั้งนี้เป็นอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงโพลูชุมชนแม่กระบุง ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

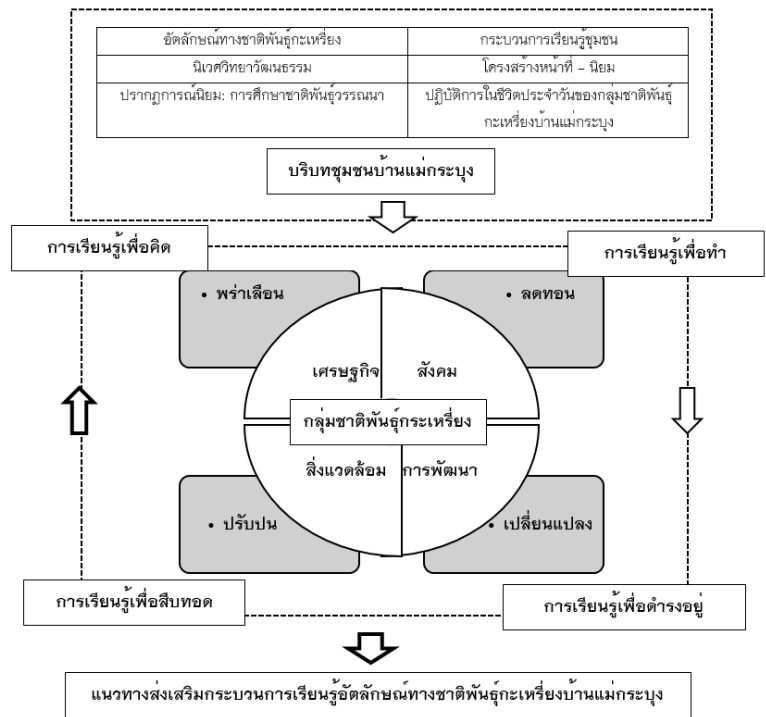
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและค้นหาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อสังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อหาแนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง หมู่ที่ 2 ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

กรอบแนวคิดและสมมติฐาน

แนวความคิดที่ใช้ในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ได้แก่ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ นิเวศวิทยาวัฒนธรรม กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ โครงสร้างหน้าที่ – นิยม ปรากฏการณ์นิยม และปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน นำมาใช้ในกรณีศึกษาแต่ละกรณีแต่ต่างกันไป ภายใต้กรอบของการอธิบายหรือการทำความเข้าใจภาวะการณ์เป็น

ชายขอบเหล่านี้ ซึ่งถือเป็นปัญหาในเรื่องของการเชื่อมโยงความคิด (Conceptualization) ของ การทำการวิจัย ผู้วิจัยนำแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องข้างต้นเป็นฐานคิดในการกำหนด กรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

วิธีการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประยุกต์วิธีวิจัยทาง มานุษยวิทยา (Research in Anthropology) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตของ กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้วิจัยมีการวางแผนโดยใช้เทคนิคเพื่อให้ได้ข้อมูลลึก และรายละเอียดมีความ น่าเชื่อถือ ดังนี้

1. การเลือกสนามวิจัยและสถานการณ์ทางสังคม: การศึกษาสำรวจ ด้วยเหตุผลของ ความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงชุมชน โดยเข้าไปติดต่อกับผู้ใหญ่บ้านอย่างไม่เป็นทางการ กำหนดวันที่จะเข้าไปศึกษาสังเกตและสัมภาษณ์ เพื่อให้นักวิจัยมีผู้นำในการเข้าไปสัมภาษณ์

ยังครัวเรือนต่าง ๆ และรวมถึงสถานการณ์ทางสังคม ได้แก่ สถานที่ในชุมชนแห่งนี้มีการทำกิจกรรมร่วมกันในงานประเพณีต่าง ๆ รวมถึงปฏิบัติการในชีวิตประจำวันในการทำมาหากินในไร่ ในสวน และปฏิบัติการชีวิตประจำวันในพิธีกรรม ผู้แสดงในที่นี้ คือ กลุ่มผู้ให้ข่าวสำคัญ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง และผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ เป็นผู้อธิบายถึงลักษณะปฏิบัติการในชีวิตประจำวันในชุมชน

2. การเข้าสนาม: การเข้าชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ โดยการเข้าศึกษาวิจัยหมู่บ้านอย่างไม่เป็นทางการ โดยการประสานติดต่อผู้ใหญ่บ้านบ้านแม่กระบุงและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านแม่กระบุง การสร้างปฏิสัมพันธ์กับชุมชน โดยวิธีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน โดยใช้เวลา 3 เดือนตั้งแต่ ตุลาคม 2564 – ธันวาคม 2564 ในการเข้าไปสังเกตและเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชน

3. การเขียนชุมชนที่ศึกษา: ผู้วิจัยหาแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงชุมชนบ้านแม่กระบุง ทั้งแหล่งข้อมูลจากพระสงฆ์ในวัดต้นมะพร้าว และปราชญ์ชุมชนด้านวัฒนธรรม การสำรวจสภาพแวดล้อมของชุมชนอย่างคร่าว ๆ โดยใช้ระยะเวลา 2 เดือน มกราคม – กุมภาพันธ์ 2565 ทำให้นักวิจัยเห็นโครงสร้างลักษณะทางภูมิศาสตร์ ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบ้านแม่กระบุง

4. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม: เพื่อเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้านต่าง ๆ ของวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในชุมชน ทำให้ค้นพบสถานการณ์ทางวัฒนธรรมในชุมชน เข้าใจเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และระบบการผลิต นำข้อมูลมาสังเคราะห์ ตรวจสอบความถูกต้องของการศึกษาโดยการจัดสนทนากลุ่มย่อย ในลักษณะแผนผังความคิด

5. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เจ้าอาวาสวัดต้นมะพร้าว ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงไหล่จำนวน 14 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง คือ หน่วยงานราชการในพื้นที่จำนวน 4 คน และตัวแทนเยาวชนในชุมชน จำนวน 2 คน

6. จัดสนทนากลุ่มย่อย: เป็นวิธีการสนทนากับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และตัวแทนเยาวชนในชุมชน จำนวน 10 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นที่จะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบริบทของชุมชน ด้านประวัติศาสตร์ชุมชนและเหตุการณ์สำคัญในอดีต สภาพกายภาพ สภาพสังคมและวัฒนธรรม สภาพทรัพยากรธรรมชาติ สภาพเศรษฐกิจ รวมทั้งสภาพปัญหาทั่วไปของชุมชน ปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และสถานการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม อดีตจนถึงปัจจุบัน

7. การวิเคราะห์ข้อมูล: ในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มขึ้นในขณะการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจะเริ่มขึ้นเมื่อข้อมูลสนามอิ่มตัว การวิเคราะห์เชิงลึกนั้นใช้การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าทั้งด้านตัวผู้วิจัย ด้านเวลาและด้านวิธีการ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการจำแนกข้อมูลด้วยฐานความเหมือนความต่างด้วยข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์ดังกล่าวจะถูกนำเสนอต่อชุมชนด้วยการจัดเวทีเสวนาขึ้น (วันพุธที่ 6 กรกฎาคม 2565 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง) ซึ่งประโยชน์ที่ได้คือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การตรวจสอบข้อมูลร่วมกันและการสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในงานศึกษาวิจัยภายหลังการวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จสิ้นจนได้องค์ความรู้ที่ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกัน กระบวนการเขียนรายงานการวิจัยจะเริ่มต้นขึ้น

8. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ: การตรวจสอบข้อมูลเป็นการดำเนินการหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล และก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล โดยในการวิจัยครั้งนี้มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่

- การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) ซึ่งจะเป็นการพิจารณาว่าข้อมูลที่ไดมาน่าเชื่อถือเพียงใด โดยจะตรวจสอบจากแหล่งบุคคลผู้ให้ข้อมูลที่ต่างแหล่งกัน ได้แก่ เกษตรกร ประชาชน/ผู้รู้ ผู้นำชุมชน และครู นักพัฒนาองค์กรเอกชนในพื้นที่

- การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) ซึ่งจะพิจารณาจากวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลในประเด็นเดียวกัน โดยวิธีการที่ใช้ ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะจง และการสนทนากลุ่ม

- การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (theoretical triangulation) มีกรอบการวิจัยซึ่งมาจากทฤษฎีมากกว่าหนึ่งทฤษฎีมีจุดเด่นที่นำมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน เพื่อเป็นแนวทางการวิจัย

9. การดำเนินการวิจัยเรื่อง “แนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี” ได้รับอนุมัติจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยในคน สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี เลขที่ COA NO. 025/2564 เลขที่โครงการวิจัย SOP 035/64

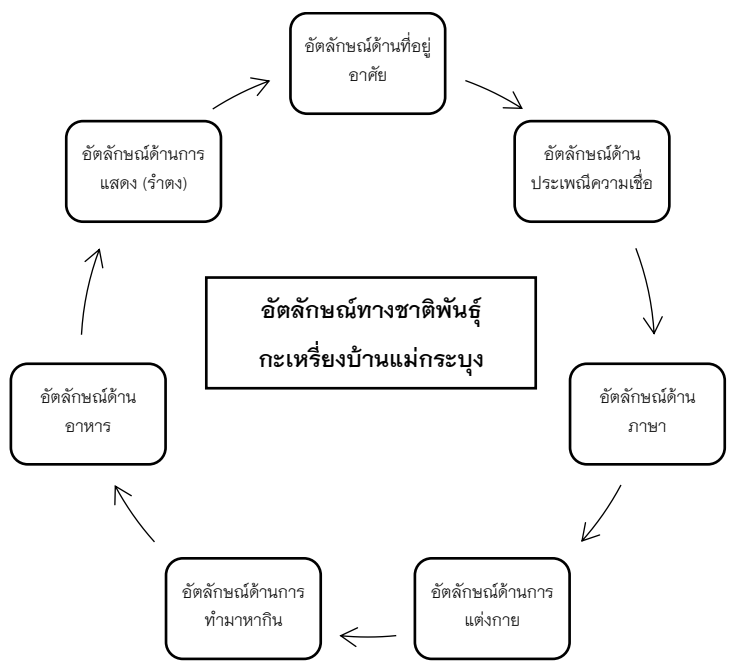
ผลการศึกษา

บริบทชุมชนและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง: ตัวตนคนกะเหรี่ยง

บ้านแม่กระบุง ปัจจุบันตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 2 ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นหนึ่งใน 6 ชุมชนของตำบลแม่กระบุง อยู่ในเขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง ตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของอ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ พื้นที่ทั้งหมดของชุมชนตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ และอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ทำให้มีข้อจำกัดในการใช้ทรัพยากรในชุมชน สภาพภูมิประเทศทั่วไปเป็นภูเขา มีที่ราบสลับไหล่เขา ห้วยน้ำในชุมชนที่สำคัญกับการดำรงชีวิตของสมาชิกในชุมชน คือ ห้วยแม่กระบุงซึ่งไหลผ่านหมู่บ้านลงสู่อ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ สังคมและวิถีชีวิตมีความโดดเด่น เนื่องจากประชากรกว่า 90 % เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโพล่งซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีการตั้งถิ่นฐานมากกว่า 100 ปี คำว่า “แม่กระบุง” เป็นชื่อเรียกตามภูมิศาสตร์ของชุมชน ได้แก่ สภาพภูเขาในเขตตำบลแม่กระบุงซึ่งทอดตัวยาวตลอดแนวของตำบลมีลักษณะวางตัวสลับซับซ้อนมีลักษณะคล้ายกับภาชนะที่สานทึบ รูปกลมสูง ปากกลมก้นลึกเป็นเหลี่ยม จากลักษณะภูเขาที่ทอดตัวซึ่งมีลักษณะคล้ายกระบุงขนาดใหญ่ กลายเป็นชื่อเรียกชุมชนและตำบลต่อมาตามลำดับ ดังเสียงสะท้อนจากชุมชน

เสียงสะท้อนจากสมาชิกในชุมชน	เสียงสะท้อนจากผู้นำชุมชน
“ชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนที่มีคนกะเหรี่ยงอาศัยมาตั้งแต่เนิ่นนานแล้ว สิ่งสำคัญคือวิถีชีวิตและกิจกรรมส่วนใหญ่ก็เน้นทางด้านการทำการเกษตร การเรียกชื่อ แม่กระบุงก็มาจากเขาคดโค้งที่ทอดยาวอยู่ท้ายหมู่บ้าน มันเป็นพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำอาชีพพื้นที่ทำพิธีกรรม และพื้นที่ให้คนกะเหรี่ยงได้เป็นกะเหรี่ยงมาจนถึงทุกวันนี้ ”	“แม่กระบุงเป็นชุมชนที่มีพัฒนาการหลายร้อยปี หลัก ๆ เป็นคนกะเหรี่ยงที่อพยพมาจากอำเภอทองผาภูมิ โดยข้อมูลเบื้องต้นที่ผมได้รับทราบ คือ มาจากบ้านลิ้นถิ่น ในอำเภอทองผาภูมิ ดูจากการเข้าร่วมไหว้ผีบรรพบุรุษ ก็จะเห็นได้ว่ากลุ่มกะเหรี่ยงอพยพย้ายถิ่นมาจากไหน”
(นายว้ากอ (นามสมมติ), 12 กันยายน 2564)	(ผู้ใหญ่นธิ เขียวเหลือง, 12 กันยายน 2564)

ด้านอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง มีวิถีชีวิตที่โดดเด่นหลายประการ ซึ่งนำมาสู่อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ได้แก่ อัตลักษณ์ด้านการตั้งถิ่นฐานและลักษณะที่อยู่อาศัย อัตลักษณ์ด้านการประกอบอาชีพและการทำมาหากิน อัตลักษณ์ด้านประเพณีพิธีกรรม และความเชื่อ อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย อัตลักษณ์ด้านอาหารการกิน อัตลักษณ์ด้านการแสดง (รำตง) และอัตลักษณ์ด้านภาษา สามารถสะท้อนได้ตามรูปภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 1 อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง

จากภาพที่ 1 อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงปัจจุบันยังคงสะท้อนตัวตนให้ปรากฏเด่นชัด ซึ่งเป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง การอยู่พึ่งพากับป่าธรรมชาติแบบถ้อยอาศัย มีการทำการเกษตรกรรมแบบไร่หมุนเวียน ถึงแม้ว่าสถานการณ์ปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไปแต่ความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนก็ยังคงดำเนินชีวิตตามแบบอย่างบรรพบุรุษ ซึ่งสามารถสะท้อนข้อมูลได้ดังนี้

ตารางที่ 1 อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์	รายละเอียด
การตั้งถิ่นฐานและลักษณะที่อยู่อาศัย	ลักษณะของบ้านที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงมี 3 ลักษณะ คือ 1) มีชานหน้าบ้าน 2) มีบันไดหลักหรือทางเข้าหลัก 3) มีการแบ่งการใช้สอยออกเป็น 3 ส่วน อย่างชัดเจน ได้แก่ พื้นที่ใช้สอยในเรือน พื้นที่ประกอบอาหาร และพื้นที่ห้องนอนหรือพักผ่อน กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงสามารถสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการใช้วัสดุที่มีอยู่ในชุมชนมาปรับใช้ในการสร้างที่อยู่อาศัย
การประกอบอาชีพและการทำมาหากิน	หากพิจารณาจากสภาพพื้นที่ในชุมชนบ้านแม่กระบุงพบว่า ลักษณะทางกายภาพของชุมชนบ้านแม่กระบุงส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงใช้ชีวิตแบบพอเพียง (ลือกาเวะ) ถึงแม้ปัจจุบันชุมชนจะมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม แต่วิถีการปฏิบัติตนด้านการประกอบอาชีพยังคงเป็นวิถีปฏิบัติเดิมอยู่ คือ การทำไร่ข้าว (ปือซีเบาะ) การทำมาหากินในลักษณะเพื่อการยังชีพ และนอกจากนี้อาชีพส่วนใหญ่เน้นหลักไปทางการผลิตทั้งปลูกพืช ปลูกข้าวไร่ และเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะการปลูกพืชผักที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ เช่น ข้าวโพด มะขามหวาน เป็นต้น
ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ	ชุมชนบ้านแม่กระบุงมีประเพณี พิธีกรรมสามารถสรุปได้ว่า เดือนมกราคม 1) งานบุญกินข้าวใหม่ 2) งานบุญผ้าป่าลอยน้ำ 3) บั้งสุกุลทางแยก และ 4) บั้งสุกุลป่าช้า เดือนกุมภาพันธ์ 1) งานองค์ตั้ง เดือนมีนาคม 1) งานประตูลง 2) งานเจดีย์ เดือนเมษายน 1) งานสงกรานต์ 2) ไหว้ตันโพธิ์/ไหว้สะพาน 3) ทำบุญกลางชุมชน เดือนพฤษภาคม 1) งานบุญเจดีย์ไฟ 2) งานทำบุญร่วมญาติ 3) งานบุญน้ำมัน เดือนมิถุนายน 1) สะเหมายเปรี้ยว

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์	รายละเอียด
	(งานบุญสังฆทาน) เดือนกรกฎาคม 1) งานบุญเข้าพรรษา เดือนสิงหาคม 1) งานบุญผ้าป่าเย็นต้น เดือนกันยายน 1) งานบุญกระยาสารท (การไหว้เรือสำเภาทอง) เดือนตุลาคม 1) งานบุญออกพรรษา เดือนพฤศจิกายน 1) งานบุญกฐิน 2) งานบุญลอยกระทง เดือนธันวาคม 1) งานบุญมหาพุทธะ 2) ทำบุญตันโพธิ์ จากกิจกรรมประเพณีที่กล่าวถึงเบื้องต้นเป็นวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่สร้างให้สมาชิกในชุมชนเกิดความสัมพันธ์ที่ดี นอกจากนี้สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อวิถีชีวิตซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติด้วย เช่น แผ่นดิน ท้องฟ้า อากาศ หรือจักรวาล เป็นต้น ธรรมชาติเหล่านี้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ความคุ้มครองอยู่ด้วยเช่นกัน กะเหรี่ยงจึงให้ความสำคัญกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งเหนือธรรมชาติ
การแต่งกาย	การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงมีความโดดเด่น เนื่องจากสมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ผู้ชายนิยมใส่เสื้อยืด เสื้อเชิ้ต กางเกงขายาว ส่วนผู้สูงอายุมักนุ่งโสร่ง ผู้หญิงสูงอายุและผู้หญิงที่มีครอบครัวแล้วจะนิยมใส่เสื้อกับผ้าถุง เด็กและวัยรุ่นแต่งกายตามสมัยนิยม เวลาไปวัดหรือมีงานบุญตามประเพณีผู้หญิงจะนิยมแต่งกายด้วยชุดกะเหรี่ยง คือผู้หญิงที่มีครอบครัวหรือแต่งงานแล้วจะใส่เสื้อกะเหรี่ยงทอลายสีแดงกับผ้าถุงทอลายกะเหรี่ยงสีพื้นเป็นสีแดง ส่วนเด็กและผู้หญิงที่

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์	รายละเอียด
	ยังไม่ได้แต่งงานจะแต่งชุดกะเหรี่ยงยาวกรอมเท้าทรงกระสอบสีขาว ผู้ชายนุ่งโสร่งหรือแต่งกายตามสมัยนิยม
อาหารการกิน	บ้านแม่กระบุงมีการประกอบอาหารพื้นบ้านเป็นการนำเอาความรู้และประสบการณ์ของคนในชุมชนด้านอาหารมาประยุกต์ใช้ในการประกอบเป็นอาหารบริโภคในชีวิตประจำวัน ตลอดถึงวัฒนธรรมประเพณีการรับประทาน การเลือกและเก็บถนอมอาหารเพื่อให้ได้อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ วิธีการผลิตหลัก ๆ จะได้มาจากไร่ สวน และการปลูกเองบริเวณที่อยู่อาศัยอาหารพื้นบ้านเป็นการนำเอาวัตถุดิบที่มีอยู่หรือเสาะจากแหล่งธรรมชาตินำมาประกอบอาหารแบบง่าย ๆ หรืออาจดัดแปลงให้ซับซ้อนขึ้นในบางโอกาส เช่น การทำบุญ การทำอาหารพิธีกรรม ประเพณี ฯลฯ ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงใช้ประโยชน์จากพืชอาหารหลากหลายชนิด โดยการสืบทอดจากบรรพบุรุษที่มีภูมิปัญญาในเรื่องการนำเอาวัตถุดิบที่มีนำมาประกอบอาหารผ่านการผสมผสานและสืบทอดจนเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะเห็นการบริโภคแบบดั้งเดิมค่อนข้างน้อย แต่อย่างไรก็ดีภูมิปัญญาด้านอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงก็ยังคงสืบทอดให้กับเยาวชนรุ่นหลังให้สามารถมีความรู้และอาศัยการเรียนรู้ในลักษณะครูพักลักจำที่สามารถทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ของตัวเองมีความแตกต่างจากกลุ่มชนอื่น ๆ ลักษณะการกินแบบเรียบง่ายด้วยอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติในท้องถิ่น ทั้งนี้ประเภทอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงแบ่งออกเป็น 2 ประเภทที่สามารถบ่งบอก

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์	รายละเอียด
	ลักษณะเฉพาะถิ่น คือ 1) อาหารในพิธีกรรม (พิธีไหว้ผีบรรพบุรุษ) โดยใช้งาในการเซ่นไหว้บรรพบุรุษแต่เดิมก็ใช้อันหรือปลา แต่เนื่องด้วยการประกาศอุทยานแห่งชาติ จึงมีการเปลี่ยนมาใช้ข้าวคั่วลงใน การประกอบพิธีกรรม และ 2) อาหารในชีวิตประจำวัน เน้นทรัพยากรที่มีอยู่รอบบ้าน ไร่ และสวน ซึ่งปัจจุบันเป็นอาหารที่ประยุกต์โดยทั่วไป
ภาษากลุ่มชาติพันธุ์	ภาษากะเหรี่ยงจัดอยู่ในตระกูลภาษาจีน-ทิเบต ลักษณะเด่น ๆ ของภาษากะเหรี่ยงที่แตกต่างจากภาษาไทย ได้แก่ โครงสร้างพยางค์ เสียงพยัญชนะและเสียงสระ รวมทั้งเสียงวรรณยุกต์ซึ่งในบางถิ่นจะมีลักษณะน้ำเสียงเป็นส่วนประกอบอยู่ด้วย มีตัวพยัญชนะ 36 ตัว มีหน่วยเสียงสระ 9 เสียง เสียงวรรณยุกต์ 5 เสียง นอกจากนี้คำศัพท์เฉพาะเป็นภาษาของตนเองแล้ว ยังมีศัพท์ที่มาจากวัฒนธรรมมอญ ซึ่งรับมาใช้ทั้งตัวอักษรและอักขระวิธี สำหรับการใช้อักษรของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ออกเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งลักษณะที่ใช้สื่อสารจะมีความเลื่อนไหลค่อนข้างสูง หากพิจารณาจากกลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มผู้สูงวัยในชุมชน จะสามารถสื่อสารภาษากะเหรี่ยง พูดและเขียนได้บ้างแต่ไม่ทุกคน ส่วนกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มวัยทำงาน ส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรในชุมชนรุ่นนี้สามารถสื่อสารโดยการใช้ภาษากะเหรี่ยงภายในกลุ่มตัวเองได้ และกลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มเยาวชนในชุมชน กลุ่มนี้มีเพื่อนำเป็นห่วงเนื่องจากน้อยมากที่สามารถสื่อสารภาษากะเหรี่ยงได้ในชีวิตประจำวัน
การแสดง (รำตง)	การแสดงรำตงจะเน้นไปในด้านวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ตั้งแต่ตื่นนอน - เข้านอน เนื้อเพลงเป็นส่วนหนึ่ง

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์	รายละเอียด
	ของชีวิตและอารมณ์ของคนในชุมชน รำตง นอกจากให้ความบันเทิงแล้ว ยังทำหน้าที่บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ของความเป็นมาของชาติพันธุ์ เล่าตำนานต่าง ๆ นิทานของกลุ่มชาติพันธุ์และนำเรื่องราวต่าง ๆ เหล่านั้นมากล่อมเกลาละและขัดเกลาลงสังคม รำตงสันนิษฐานว่ามี 2 ประการ คือ 1) มาจากพิธีกรรม 2) พัฒนามาจากการเล่านิทาน วัตถุประสงค์ในการแสดงมี 3 ลักษณะ คือ 1) เพื่อประกอบพิธีกรรม 2) เพื่อความบันเทิง 3) เพื่อการสาธิต ผู้แสดงมีทั้งชายและหญิงจำนวนไม่น้อยกว่า 12 คน การแต่งกายของผู้แสดงจะแต่งกายด้วยชุดประจำชนเผ่า บทร้องเป็นภาษากะเหรี่ยงสำหรับปัจจุบันโอกาสที่แสดง คือ ช่วงเทศกาลสำคัญของชุมชน ได้แก่ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น

กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง

กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เกิดขึ้นตลอดชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่มนุษย์เกิดมาลิ้มตามูโลก มนุษย์ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการในการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะต่าง ๆ ดำรงอยู่และมีการเปลี่ยนแปลง กล่าวได้ว่าการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผ่านแรงจูงใจ คือความภาคภูมิใจในความเป็นกะเหรี่ยง การมีทุนทางวัฒนธรรม การมีทุนทางภูมิปัญญา ปราชญ์ทางวัฒนธรรม และการปมเพาะ/กล่อมเกลาลงสังคมทำให้ชุมชนแม่บ้านแม่กระบุงยังคงสามารถดำรงไว้ ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในปัจจุบัน โดยมีมูลเหตุจูงใจที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

ตารางที่ 2 มूलเหตุจูงใจต่อกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

มूलเหตุจูงใจต่อกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์	ประเด็นพิจารณา
ความภาคภูมิใจในความเป็นกะเหรี่ยง	เป็นความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง หากพิจารณาในบริบทของชุมชนบ้านแม่กระบุงสามารถเห็นได้ว่า แนวคิดเรื่องนี้เกิดเป็นประเด็นการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง
การมีทุนทางวัฒนธรรม	เนื่องจากชุมชนบ้านแม่กระบุงเป็นชุมชนที่มีพัฒนาของชุมชนมานาน เห็นได้ว่าปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นพบว่า การก่อตั้งของชุมชนมีการหลอมรวมชาติพันธุ์จากพื้นฐานความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจึงส่งผลต่อการเรียนรู้อัตลักษณ์ของตนเอง
การมีทุนทางภูมิปัญญา	เนื่องจากว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงนั้นมีภูมิปัญญาเกี่ยวกับความเชื่อ สิ่งเหนือธรรมชาติที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ และมีการถ่ายทอดประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่น ดังนั้นองค์ความรู้ภูมิปัญญาเหล่านี้จึงถูกส่งผ่าน
ปราชญ์ทางวัฒนธรรม	กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงมีผู้นำทางวัฒนธรรมรวมทั้งครูภูมิปัญญา ผู้อาวุโส บุคคลเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการสืบทอด รักษา และดำรงอัตลักษณ์ต่าง ๆ ของชุมชนไว้ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ของวัฒนธรรมชุมชน
การบ่มเพาะ/กล่อมเกลาทางสังคม	การขัดเกลาเป็นรากฐานสำคัญของชุมชน และครอบคลุมกระบวนการกระทำร่วมกันของชุมชน เป็นการสร้างให้เกิดการสืบทอดและถ่ายทอดผ่านรุ่นสู่รุ่น

กล่าวได้ว่ากระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่มนุษย์เกิดมาสัมผัสโลก เริ่มการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอด การเรียนรู้ในการปรับตัว ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง โดยอาศัยกระบวนการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าทางการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มนุษย์ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการในการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะต่าง ๆ ดำรงอยู่และมีการเปลี่ยนแปลง กระบวนการเรียนรู้เป็นการแก้ไขปัญหาของแต่ละบุคคลจะมีลักษณะเฉพาะหรือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล การเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผ่านแรงจูงใจ คือ ความภาคภูมิใจในความเป็นกะเหรี่ยง การมีทุนทางวัฒนธรรม การมีทุนทางภูมิปัญญา ปราชญ์ทางวัฒนธรรม และการบ่มเพาะ/กล่อมเกลாதองศาทางสังคมทำให้ชุมชนแม่บ้านแม่กระบุงยังคงสามารถดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในปัจจุบัน

แนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง

แนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ทำการศึกษาบริบทชุมชน วิเคราะห์อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยง นำมาสู่การสังเคราะห์ประเด็นกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ซึ่งใช้การศึกษาข้อมูลในหลากหลายวิธีการ เช่น การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ซึ่งแนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้นำมาสู่การตรวจสอบในเวทีคีนข้อมูลชุมชนและร่วมแสดงความคิดเห็นเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2565 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง ประกอบด้วย ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ นักการศึกษา ผู้นำชุมชน และกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ร่วมแสดงความคิดเห็นสร้างแนวทางส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยง แนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ควรเป็นแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรักษาอัตลักษณ์เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งควรเป็นแนวทาง และวิธีการทำงานในลักษณะบูรณาการร่วมกัน (Integrated Management) เช่น กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงทั้งประกอบด้วยกลุ่มในทุกช่วงวัย (ผู้สูงอายุ, ผู้นำทางธรรมชาติ, วัยกลางคน, เยาวชนในชุมชน) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง, วัฒนธรรมอำเภอศรีสวัสดิ์) องค์การภาคีเอกชนและผู้ประสานงานชุมชน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงนั้น ควรมีลักษณะกระบวนการดังนี้

1) การศึกษาบริบทชุมชนและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง
พื้นฐานความภาคภูมิใจของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชน เพื่อให้เข้าใจข้อมูลพื้นฐานของชุมชน
ศักยภาพชุมชน ความภาคภูมิใจ คือ ต้นทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน และสิ่งที่ชุมชนมีอยู่
โดยเฉพาะต้นทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน

(1) ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนทางสังคม ชุมชนทางวัฒนธรรม และชุมชนทาง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(2) ศักยภาพชุมชน ประกอบด้วย จุดเด่น จุดด้อย โอกาส อุปสรรค/ภัยคุกคาม

(3) อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย ภาษา การประกอบ
อาชีพ อาหารการกิน เป็นต้น

(4) กระบวนการเรียนรู้ในชุมชน ที่ส่งผ่านทำให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรม ดำรง
อยู่ อนุรักษ์ ปรับตัว และเปลี่ยนแปลงอย่างไร

วิธีการ การศึกษาผ่านนักวิจัย ผู้นำชุมชน ผู้รู้ในชุมชน ปราชญ์ชุมชน การสำรวจชุมชน
สังเกตทั้งมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม สัมภาษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชน วิเคราะห์ข้อมูล
ด้านบริบทชุมชนและข้อมูลด้านอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การส่งผ่านความรู้ด้านกระบวนการ
เรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในชุมชน เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนจัดกิจกรรมใน
การส่งเสริมการเรียนรู้ทางอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ต่อไป

2) สร้างความร่วมมือกันหลากหลายฝ่ายเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้
ร่วมกัน หลักการสำคัญของการสำเร็จในการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนในทุก ๆ ด้านนั้น
จำเป็นต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วมในการต่อยอด พัฒนา และดำรงวัฒนธรรมของชุมชน
ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และสมาชิกในชุมชนทุก ๆ ช่วงวัย เพื่อให้เกิด
ความยั่งยืนต่อไปในอนาคต ดังนี้

(1) ศึกษาข้อมูลที่เกิดจากในข้อที่ 1 นำมาสู่การกำหนดกรอบแนวทางการ
ทำงานร่วมกันในหลากหลายฝ่าย เช่น สมาชิกในชุมชนกลุ่มหัวใจสู้ ผู้สูงอายุในชุมชน
ผู้นำทางธรรมชาติ เป็นต้น

(2) จากสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ ร่วมกันแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อหา
รูปแบบหรือกิจกรรมที่เหมาะสม น่าสนใจ และเป็นที่ต้องการของสมาชิกในชุมชน

วิธีการ การจัดสนทนากลุ่ม/เวทีชุมชน/ห้องเรียนชุมชน ระดมความคิดเห็นร่วมกัน
ทั้งนี้สิ่งสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงทุกช่วงวัยต้องร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ กิจกรรม
ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบล นักวิชาการด้านการศึกษา

วัฒนธรรมอำเภอหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานพัฒนาเอกชน เพื่อหาข้อเสนอแนะร่วมกัน ในการให้ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

3) กิจกรรม/โครงการการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยง “สำนึก พัฒนากันตน เป็นรากฐานการพัฒนาชุมชน และความภาคภูมิใจอย่างยั่งยืน” กิจกรรม/โครงการที่เกิดขึ้นจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่ร่วมกันสังเคราะห์ข้อมูลนั้น จะต้องมีความเหมาะสม และเป็นที่ต้องการในการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ทั้งนี้ต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญ

(1) กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ด้านที่อยู่อาศัย การเลือกถิ่นฐานนามเมืองและภูมิปัญญาด้านภูมิสถาปัตยกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

(2) กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สืบสาน รักษาไว้ในด้านประเพณี ความเชื่อหรือ บทเรียนท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

(3) กิจกรรมส่งเสริมการใช้ภาษากะเหรี่ยงในชุมชน ต่อยอดสู่เยาวชน/ผู้สนใจในชุมชน ผ่านรูปแบบต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น ใช้ภาษากะเหรี่ยงทุกวัน ทุกเวลาในครอบครัว ภาษา กะเหรี่ยงในรัฐธรรมนูญชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง (ยังไม่เกิดขึ้น) เป็นต้น

(4) การจัดทำคู่มืออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ สมาชิกในชุมชนสามารถเข้าถึงได้ในยุคโลกาภิวัตน์

(5) การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนชุมชน ซึ่งอาจเป็นลักษณะ การนำไปจัดการเรียนการสอนในลักษณะชมรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเยาวชน ที่สนใจอาจจะเป็นทั้งกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และไม่ใช้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

(6) การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน/ศูนย์วัฒนธรรมชุมชน เพื่อบรรวม อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยง โดยเริ่มต้นจากศูนย์กลางของชุมชน เช่น วัด ศาลาประชาคม เป็นต้น

วิธีการ อาศัยบุคคลที่เป็นแกนนำในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชนทั้งผู้นำทางธรรมชาติและผู้นำแบบทางการ ในการร่วมเสนอแนวทางในการบรรจุลงในแผนพัฒนาชุมชนและ แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล และอาศัยการประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน หากผลักดันให้เกิดภาคีเครือข่ายร่วมกันจะทำให้เกิดการต่อยอดและความยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้ สิ่งสำคัญต้องอาศัยงบประมาณจากแหล่งทุนสนับสนุน เช่น จากองค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานวัฒนธรรม เป็นต้น

4) สร้างความเข้มแข็ง อาศัยหลักการบูรณาการร่วมกันเพื่อความยั่งยืน การหลอมรวมกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้กลุ่มชาติพันธุ์เป็นหลักในการดำเนินกิจกรรม และอาศัยความร่วมมือในการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

(1) สมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชน ตัวแทนเยาวชน หน่วยงานภาครัฐ / ภาคเอกชน / องค์การชุมชน/กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรม / โครงการ และสร้างการเรียนรู้ถอดบทเรียนร่วมกัน โดยการถอดบทเรียนดังกล่าวนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกัน และแก้ไขปัญหา เพื่อให้กิจกรรมที่จะดำเนินต่อไปประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืน

(2) กำหนดภาระงาน / ปฏิทินการดำเนินงานในให้แก่ผู้รับผิดชอบทั้งส่วนชุมชน และส่วนหน่วยงานในการผลักดันให้เกิดกิจกรรมต่อเนื่อง

วิธีการ ทำงานบูรณาการร่วมกัน สร้างความรับผิดชอบร่วมกัน กำหนดภาระงาน ให้ตัวแทนชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมกิจกรรมในการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงต่อไป

กล่าวได้ว่าชุมชนบ้านแม่กระบุง สมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง พัฒนาการของชุมชนควบคู่กับการตั้งถิ่นฐานของชุมชนแห่งนี้ ในขณะที่กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจะถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น แต่ในขณะเดียวกันยังคงพบปัญหาหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการพร่าเลือนทางวัฒนธรรมในชุมชนที่เกิดขึ้นทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกชุมชน ทั้งนี้กลุ่มที่ยังคงมีความเหนียวแน่นทางชาติพันธุ์นั้น ได้แก่ กลุ่มผู้นำในชุมชนและกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน ดังนั้นการจะสร้างการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในชุมชนได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยการทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน สิ่งสำคัญ คือ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในชุมชนต้องสร้างสำนึกทางชาติพันธุ์สิ่งนี้จะส่งผลต่อการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้ ทั้งนี้กลุ่มที่สามารถจะปลูกฝังต่อยอดต่อไป คือ กลุ่มเยาวชนในชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญต่อไปในอนาคต แต่อย่างไรก็ดี หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับชุมชน - ระดับจังหวัด และระดับประเทศต้องเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริม และผลักดันกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างการเรียนรู้และดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงของชุมชน

ภาพที่ 2 เวทีคืนข้อมูลและแสดงความคิดเห็น ณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง
ที่มา: นายจอตินี – (6 กรกฎาคม 2565)

อภิปรายและสรุปผล

สรุปได้ว่า (1) อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง มีวิถีชีวิตที่โดดเด่นหลายประการ ได้แก่ อัตลักษณ์ด้านการตั้งถิ่นฐานและลักษณะที่อยู่อาศัย อัตลักษณ์ด้านการประกอบอาชีพและการทำมาหากิน อัตลักษณ์ด้านประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย อัตลักษณ์ด้านอาหารการกิน อัตลักษณ์ด้านการแสดง (รำตง) และอัตลักษณ์ด้านภาษา (2) กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงผ่านความสัมพันธ์ในมิติต่าง ๆ การเรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน รวมทั้งการเรียนรู้ในการปรับตัวในแต่ละยุค ในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงผูกพันกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมอย่างหลากหลายไม่ว่าจะเป็นสภาพพื้นที่ป่า ต้นไม้ น้ำ ดิน อากาศ พืชพรรณ ฯลฯ โดยที่ธรรมชาติเหล่านี้มีทั้งที่สามารถสัมผัสรับรู้ได้ทั้งกายภาพและรับรู้ได้ด้วยจิตใจและความรู้สึก การเรียนรู้อัตลักษณ์ก็เช่นเดียวกันมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ การพึ่งพาอาศัยและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน เช่นเดียวกันกับความสัมพันธ์ที่มีต่อมนุษย์ในชุมชนและนอกชุมชน ซึ่งระบบความสัมพันธ์เป็นไปอย่างพึ่งพาอาศัยและอยู่ร่วมกันเป็นสังคมด้วยกิจกรรมทางสังคม การแลกเปลี่ยนแรงงาน ผลผลิต และความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ตลอดจนระบบความสัมพันธ์ทางสังคมในการไปมาหาสู่ร่วมงานบุญประเพณีที่เกิดขึ้นในชุมชน กระบวนการเรียนรู้จึงเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีความเป็นพลวัตปรับเปลี่ยนไปพร้อมกับ การดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ดำรงอยู่ท่ามกลางบริบทที่ผันแปร (3) แนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ควรเป็นแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรักษาอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งควรเป็นแนวทางและวิธีการทำงานในลักษณะบูรณาการร่วมกัน เช่น กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงทั้งประกอบด้วยกลุ่มในทุกช่วงวัย (ผู้สูงอายุ, ผู้นำทางธรรมชาติ, วัยกลางคน, เยาวชนในชุมชน) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง, วัฒนธรรมอำเภอศรีสวัสดิ์) องค์การภาคีเอกชนและผู้ประสานงานชุมชน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง

ชุมชนบ้านแม่กระบุง ตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี “แม่กระบุง” เรียกตามลักษณะภูมิศาสตร์ของชุมชน มีลักษณะเป็นหุบเขาที่ทอดยาวคล้ายกับกระบุง อยู่ในเขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง ตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของอ่างเก็บ

น้ำเขื่อนศรีนครินทร์ พื้นที่ทั้งหมดของชุมชนตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ และอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ทำให้ชุมชนมีข้อจำกัดในด้านการใช้ทรัพยากรในชุมชน เช่นเดียวกับทัศนคติของมนตรี ศรีราชเลา (2561), พิมข ชาญธนะวัฒน์ (2548), นพรัตน์ ไชยชนะ อภิชาติ ใจอารีย์ และประสงค์ ต้นพิชัย (2564) กล่าวถึงประเด็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ชื่อหมู่บ้านเป็นชื่อที่ชาวบ้านในแต่ละยุคแต่ละสมัยที่แตกต่างกันตั้งขึ้นให้เป็นชื่อที่แสดงหรือที่หมาย อันเป็นการสื่อให้คนทั่วไปได้รู้จักสถานที่นั้นตรงกันตามสภาพภูมิศาสตร์ที่ประกอบไปด้วยชื่อบ้านที่ขึ้นต้นด้วย แก่ง ห้วย หนอง คลอง บึง กุด ตามที่ราบลุ่มหรือแหล่งน้ำ หรือแม้กระทั่งการตั้งชื่อบ้านตามสภาพภูมิศาสตร์ที่เป็นที่ราบสูงซึ่งสะท้อนความเป็นท้องถิ่น ทั้งนี้ชุมชนบ้านแม่กระบุงนั้นปัจจุบันอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่แสดงตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ได้แก่

- 1) อัตลักษณ์ด้านการตั้งถิ่นฐานและลักษณะที่อยู่อาศัย 2) อัตลักษณ์ด้านการประกอบอาชีพและการทำมาหากิน 3) อัตลักษณ์ด้านประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ 4) อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย 5) อัตลักษณ์ด้านอาหารการกิน 6) อัตลักษณ์ด้านการแสดง (รำวง) และ 7) อัตลักษณ์ด้านภาษา วิถีชีวิตของกะเหรี่ยง และสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติด้วย เช่น แผ่นดิน ท้องฟ้า อากาศ หรือจักรวาล ธรรมชาติเหล่านี้ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ให้ความคุ้มครองอยู่ด้วยเช่นกัน กะเหรี่ยงจึงให้ความสำคัญกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งเหนือธรรมชาติสอดคล้องกับแนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรมโดย ศรัศกร วลัยโกตม (2551) อธิบายว่านิเวศวิทยาวัฒนธรรม คือ ความสัมพันธ์ในท้องถิ่นที่ผู้คนหลายกลุ่มหรือหลายชาติพันธุ์เข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นบ้านเป็นเมืองขึ้น โดยมีพื้นฐานมาจากภูมิวัฒนธรรม (Cultural Landscape) ซึ่งหมายถึงลักษณะภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ในอาณาบริเวณใดบริเวณหนึ่งอันสัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองของคนในท้องถิ่น จนเป็นที่รู้จักร่วมกัน และมีการกำหนดนามชื่อเป็นสถานที่ต่าง ๆ นั่นคือ ภูมินามโดยอาจสร้างเป็นตำนานขึ้นมาอธิบายความเป็นมา ความหมาย ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม สอดคล้องกับ สมศรี ศิริขวัญ (2541) นพรัตน์ ไชยชนะ และวีระวัฒน์ อุดมทรัพย์ (2559) ที่อธิบายการศึกษาด้านนิเวศวิทยาวัฒนธรรมว่าเป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม และนักมานุษยวิทยานิเวศวิทยาวัฒนธรรมเชื่อว่าวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและมีผลซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออก ในยุคที่เทคโนโลยีอยู่ในระดับต่ำ มนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม แต่เมื่อเทคโนโลยีก้าวหน้าขึ้นมนุษย์ก็สามารถดัดแปลง

สภาพแวดล้อมได้มากขึ้น อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมก็ลดน้อยลง แต่ลักษณะทางวัฒนธรรมชนบทธรรมนิยม ประเพณีจะยังคงอยู่ และสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง

2. กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง

กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงมีการเรียนรู้ผ่านระบบความสัมพันธ์ทั้ง 3 ส่วน อันได้แก่ การเรียนรู้ของมนุษย์กับมนุษย์ การเรียนรู้มนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ และการเรียนรู้มนุษย์กับธรรมชาติ ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ การพึ่งพาอาศัยและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน เช่นเดียวกันกับความสัมพันธ์ที่มีต่อมนุษย์ในชุมชนและนอกชุมชน ซึ่งระบบความสัมพันธ์เป็นไปอย่างพึ่งพาอาศัยและอยู่ร่วมกันเป็นสังคมด้วยกิจกรรมทางสังคม การแลกเปลี่ยนแรงงาน ผลผลิต และความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ตลอดจนระบบความสัมพันธ์ทางสังคมในการไปมาหาสู่ร่วมงานบุญประเพณีที่เกิดขึ้นในชุมชน กระบวนการเรียนรู้นี้จึงเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งมีความเป็นพลวัตปรับเปลี่ยนไปพร้อม ๆ กับการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ดำรงอยู่ท่ามกลางบริบทที่ผันแปร ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เกิดขึ้นตลอดชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่มนุษย์เกิดมาลิ้มรสชาติโลก มนุษย์ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการในการปรับตัวให้เข้ากับสถานะต่าง ๆ ดำรงอยู่และมีการเปลี่ยนแปลง กล่าวได้ว่าการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผ่านแรงจูงใจ คือ ความภาคภูมิใจในความเป็นกะเหรี่ยง การมีทุนทางวัฒนธรรม การมีทุนทางภูมิปัญญา ปราชญ์ทางวัฒนธรรม และการบ่มเพาะ/กล่อมเกลางานสังคมทำให้ชุมชนแม่บ้านแม่กระบุงยังคงสามารถดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในปัจจุบันสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัณฑิต ไกรวิจิตร (2559) และ Chaichana (2018) นำเสนอการเผชิญภาพแทนของกะเหรี่ยงโผล่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร นับตั้งแต่พุทธศักราช 2530 เป็นต้นมา ข้อถกเถียงทางการเมืองสิ่งแวดล้อมนิยมขององค์กรอนุรักษ์และหน่วยงานรัฐ ซึ่งอยู่บนแนวคิดความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) และมีวิธีวิทยาที่เน้นให้มนุษย์เป็นศูนย์กลางการศึกษา (Anthropocentrism) ได้อธิบายชาวโผล่ด้วยภาพแทนที่หยาบดิ่ง มองว่าชาวโผล่เป็นผู้ที่ไม่สามารถเข้าใจการเผชิญหน้าระหว่างชีวิตกับป่าได้ ภาพแทนดังกล่าวได้เข้ามาปะทะแบบพัวพันกับปฏิบัติการระหว่างชาวโผล่เองและชีวิตป่าของพวกเขาจนท้ายที่สุดกดให้ชาวโผล่มีสถานะเป็นเบี้ยล่าง (Subaltern) ภาพแทนชีวิตป่าของชาวโผล่เองมีลักษณะเป็นการสื่อสารระหว่างกันของชาวโผล่ ลัทธิ พิธี และวัตถุ สิ่งของ จากการเผชิญหน้าพบพาน (Encounter) ระหว่างชาวโผล่กับชีวิตป่าด้านต่าง ๆ จักรวาลวิทยา (Cosmologies) ชาวโผล่ได้

จัดให้สรรพสิ่งในชีวิตปามีตัวมีตนที่เหมือนกับคน และยังสอดคล้องกับการวิจัยของขวัญชีวัน บัวแดง Alexander Horstmann และ สมัคร์ กอเซ็ม, (2556) นำเสนอพื้นที่ทางศาสนาและการปรับสร้างอัตลักษณ์ของผู้ย้ายถิ่นในพื้นที่ชายแดนไทย – พม่า ในพื้นที่จังหวัดตากมีสามศาสนาที่เป็นองค์รสำคัญในการยึดเหนี่ยวจิตใจของคน ได้แก่ พุทธ คริสต์ และอิสลาม ทั้งสามศาสนามีเครือข่ายความสัมพันธ์ข้ามชายแดน ในขณะที่ศาสนาคริสต์โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นดินทนั้นมีวความใกล้ชิดกับขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อชาติกะเหรี่ยง ขณะเดียวกันก็มีความใกล้ชิดกับองค์กรศาสนาคริสต์ในประเทศไทย และมีเครือข่ายนานาชาติ ศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลามมีลักษณะเครือข่ายท้องถิ่นเชื่อมชุมชนข้ามชายแดนมากกว่านานาชาติ ผู้ย้ายถิ่นบริเวณชายแดนไทย – พม่า ที่นับถือพุทธศาสนา คริสต์ อิสลาม ได้สร้างพื้นที่ทางศาสนาขึ้นมาทั้งในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะโดยการสร้างศาสนสถานใหม่ ร่วมบูรณะหรือสร้างสิ่งก่อสร้างใหม่ในศาสนสถานของผู้ย้ายถิ่นดั้งเดิม หรือร่วมใช้พื้นที่ในศาสนสถานของคนไทย พื้นที่ทางศาสนาเหล่านี้นอกจากเป็นพื้นที่สำคัญทำกิจกรรมทางศาสนาแล้ว ยังมีกิจกรรมด้านการพัฒนาและการสงเคราะห์แก่ผู้ย้ายถิ่นทางศาสนาอีกด้วย

3. แนวทางส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง

บ้านแม่กระบุง เป็นชุมชนที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโพลว โดยมีพัฒนาการของชุมชนควบคู่กับการตั้งถิ่นฐานของชุมชนแห่งนี้ ในขณะที่กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจะถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น แต่ในขณะเดียวกันยังคงพบปัญหาหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการพร่าเลือนทางวัฒนธรรมในชุมชนที่เกิดขึ้นทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกชุมชน ทั้งนี้กลุ่มที่ยังคงมีความเหนียวแน่นทางชาติพันธุ์นั้น ได้แก่ กลุ่มผู้นำในชุมชนและกลุ่มผู้สูงวัยในชุมชน ดังนั้นการจะสร้างการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในชุมชนได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยการทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน สิ่งสำคัญ คือ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในชุมชนต้องสร้างสำนึกทางชาติพันธุ์สิ่งนี้จะส่งผลต่อการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้ ทั้งนี้กลุ่มที่สามารถจะปลูกฝังต่อยอดต่อไป คือ กลุ่มเยาวชนในชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญต่อไปในอนาคต แต่อย่างไรก็ดีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับชุมชน – ระดับจังหวัด และระดับประเทศต้องเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริม และผลักดันกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างการเรียนรู้และดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงของชุมชนสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประคอง จุลสอน (2557) งานวิจัยของสมเกียรติ ลัจจารักษ์ (2554) และทัศนะของนพรัตน์ ไชยชนะ (2562) กล่าวถึงการทำงานด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ของ

ชุมชน คือ แนวทางที่เหมาะสมจะต้องเป็นการทำการศึกษาในลักษณะบูรณาการร่วมกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน โดยมีหน่วยงานหลักคอยทำหน้าที่ดูแลประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ คือ ศึกษาข้อมูลชุมชน ร่วมกันทำงานหลากหลายฝ่าย และหลากหลายวิธี ทำงานร่วมกันทุกหน่วยงานแบบบูรณาการและประสาน เพื่อให้เกิดการต่อยอดและปฏิบัติอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน

1. หน่วยงานท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอศรีสวัสดิ์ ศูนย์เด็กเล็กบ้านแม่กระบุง ควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านแม่กระบุง ซึ่งจะเป็นแหล่งค้นคว้า รวบรวม วิจัย และแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน
2. กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุง ควรรวมตัวกันในลักษณะชมรมเพื่อเป็นแหล่งทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญในการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบทอดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่อยู่ในสภาพร่วาเลือนหรือใกล้จะสูญหาย โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกคนในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง มีความรู้สึกรักหวงแหนวัฒนธรรมของตนเอง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ปัจจุบันชุมชนบ้านแม่กระบุงพยายามที่จะสืบทอดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงผ่านครูปักหลักจำ แต่ปัจจัยภายในและภายนอกชุมชนส่งผลต่อการสืบทอดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ดังนั้นแม้ว่าจะมีความพยายามที่จะถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้สู่เยาวชนก็ตามผ่านสถาบันครอบครัวแต่ก็ยังคงไม่ประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตามให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้ผ่านกิจกรรมกับเยาวชนในชุมชน
2. บ้านแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นชุมชนที่มีความน่าสนใจ แต่เนื่องจากเป็นชุมชนที่ไม่มีมีบทบาทโดดเด่นทางด้านการท่องเที่ยว แต่ทุนชุมชนนั้นมีความพร้อมหลายประการ หน่วยงานทั้งภายในภายนอกในควรเอาทุนชุมชนด้านอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่ค้นพบและเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในงานวิจัยชิ้นนี้ไปใช้ประโยชน์ในเชิงการพัฒนาทางวัฒนธรรมเพื่อต่อยอดและทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยในพื้นที่อื่น เพื่อจะได้ทราบว่า กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่อื่น ๆ นั้นมีความแตกต่างกันอย่างไร ทั้งนี้กระบวนการเรียนรู้และชุมชนมีความแตกต่างกันในด้านกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพิ่มขึ้นมาน้อยเพียงใด และมีวิธีการปรับตัวอย่างไรในบริบทของแต่ละชุมชน ซึ่งนำไปสู่นโยบายสำคัญในการรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตัวเอง

2. ควรวิจัยศึกษาปัจจัยและอุปสรรคที่มีผลต่อการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งอาจจำเป็นต้องใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลทางสถิติในการยืนยันเหตุผลเชิงสังคมให้มีความชัดเจนมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้คณะผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสังคมศาสตร์ ที่เปิดมุมมองการทำงานวิจัยทางชาติพันธุ์วิทยา และข้อเสนอแนะหลายประเด็นที่สามารถนำมาปรับใช้ในการทำงานเชิงพื้นที่ที่ขาดเสียไม่ได้ คือ ลูกศิษย์สาขาวิชาวัฒนธรรมสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชนที่คอยลงพื้นที่ภาคสนามทุกครั้ง อดหลับ อดนอน อยู่ร่วมกันเป็นเพื่อนนอนกลางก้นกึ่งกลางทราย (ฝ่าย 59 เสง 63 เซ้ 63 ขม้น 62 หญิง 60 และสิริพร 64) ที่ขาดไม่ได้ ขอขอบคุณผู้นำชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านแม่กระบุงทุกท่านที่เสียสละเวลาสำหรับการให้ข้อมูล จนทำให้งานวิจัยชิ้นนี้ประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญชีวัน บัวแดง Alexander Horstmann และ สมค์ กอเข้ม. (2556). **พื้นที่ทางศาสนา และการปรับสร้างอัตลักษณ์ของผู้ย้ายถิ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ขวัญชีวัน บัวแดง. (2546). **ศาสนาและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ : ศึกษากรณีกลุ่มชนกระเหรี่ยงในประเทศไทยและประเทศพม่า**. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ขวัญชีวัน บัวแดง. (2546). **ศาสนาและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์: กรณีศึกษาชนกะเหรี่ยงในประเทศไทยและประเทศพม่า**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2564). **ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

นพรัตน์ ไชยชนะ และ วีระวัฒน์ อุดมทรัพย์ (2559). สื่อภาวะ: วิถีการทำมาหากินกะเหรี่ยงโพล์บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี.

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 11(2), 119–140.

นพรัตน์ ไชยชนะ อภิชาติ ใจอารีย์ และ ประสงค์ ต้นพิชัย. (2564). กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มอญ: กรณีศึกษาบ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา**, 9(1), 256–278.

นพรัตน์ ไชยชนะ. (2561). **แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนด้านความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโพล์บ้านทิพเย ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี**. กาญจนบุรี: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

นพรัตน์ ไชยชนะ. (2562). **อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มอญจากฐานสู่รุ่น: กรณีศึกษาบ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี**. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นายว้ากอ (นามสมมติ) (สัมภาษณ์), 12 กันยายน 2564, นพรัตน์ ไชยชนะ (ผู้สัมภาษณ์).

บัณฑิต ไกรวิจิตร. (2559). **การเผชิญกับภาพแทนของกะเหรี่ยงโพล์ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร**. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประคอง จุลสอน. (2557). **รูปแบบกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชน ผ่านเครือข่ายติญ้อ ตำบลคลองขาม อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์**. (วิทยานิพนธ์

- ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พิมุข ขาญณะวัฒน์. (2548). ชื่อชุมชนนี้มีความหมาย. **วารสารภาษาและวัฒนธรรม**, 24(1), 46-59.
- มนตรี ศรีราชเสา. (2561). การเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อหมู่บ้านและอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้านในจังหวัดมหาสารคาม. **วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 10(2), 112-123.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2551). **ความหมายของภูมิวัฒนธรรม การศึกษาจากภายในและสำนึกของท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเล็ก-ประไพวริยะพันธ์.
- สมเกียรติ สัจจารักษ์. (2554). **แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรักษาอัตลักษณ์ชาวเลมอแกน**. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมทรง บุรุษพัฒน์, สุจริตลักษณ์ ตีเมตง, สุมิตรา สุวรรณ์เดชา, ปัทมา พัฒนพงษ์, ณรงค์อาจ สมิตี และ พิเชฐ สิตะพงษ์. (2554). **การใช้ภาษา ทักษะคิดต่อภาษาและการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: บริษัทสร้างสื่อ.
- สมศรี ศิริขวัญ. (2541). **การวิเคราะห์เชิงนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์: กรณีศึกษาชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. (วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังแวดล้อม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สนธิ เขียวเหลือง (สัมภาษณ์), 12 กันยายน 2564, นพรัตน์ ไชยชนะ (ผู้สัมภาษณ์).
- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง. (2560). **แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561 – 2565)**. กาญจนบุรี: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง.
- Chaichana, N., (2018). Modes of Production and Food Security in a Cultural Dimension: A Case Study of Pwo Karen Community in Ban Thiphuye, Chalae Sub-district, Thong Pha Phum District, Kanchanaburi Province, Thailand. **Asian Political Science Review**, 2(2), 24-32.